

A koronavírus gazdasági hatásainak vállalati kezelése

Gyorselemzés – 2020. 03. 24

A Magyar Kereskedelmi és Iparkamara (MKIK) annak érdekében, hogy minél pontosabb képet kaphasson a koronavírus-fertőzés gazdasági hatásairól, kérdőíves felmérést végez a hazai vállalkozások körében. Az alábbi gyorselemzés a felmérés második hullámának 2020. március 24-ig beérkezett válaszain alapul. A témában készült online, önkitöltős kérdőívet 3121 vállalkozás töltötte ki. Az elemzés a válaszadó cégek percepcióit, első reakcióit ismerteti.

Üzleti helyzet és kilátások

A válaszadók 94 százaléka saját üzleti kilátásait kedvezőtlennek, ezen belül a cégek 64 százaléka nagyon kedvezőtlennek, 30 százaléka pedig inkább kedvezőtlennek ítéli a következő 6 hónapra vonatkozóan. A cégek 74 százaléka szerint a járvány nagymértékben rontja jövőbeni kilátásaikat.

Szinte az összes válaszadó cég már jelenleg is érzékeli a járvány hatásait. A válaszadók **64 százaléka komoly, a cég működését jelentősen akadályozó zavarokat érzékel**, 19 százalékuk pedig nagyobb, közepes hatású zavarokról számol be. A cégeknek kevesebb, mint ötöde jelezte, hogy csak kisebb zavarokat érzékel vagy nem érződik a működésében a járvány hatása.

A járvány okozta negatív hatások begyűrűzését a céghez a válaszadó vállalkozások átlagosan 3 héten belül várják. Ez az átlag a már jelenleg is magas arányban zavarokat tapasztaló szálláshely-szolgáltató és vendéglátó, valamint a szállítmányozó és raktározó cégek esetében alacsonyabb, 2 és fél hét körül alakul, míg a kevésbé érintett mezőgazdasági és építőipari cégek esetében 4-5 héten belül.

A cégek kapacitáskihasználtságának csökkenése azonban már jelenleg is megfigyelhető. A válaszadó vállalkozások kapacitáskihasználtsága a jelenlegi helyzetben a járvány előtti kapacitáskihasználtság 35 százaléka. Az átlagos kapacitáskihasználtság csökkenése minden létszámkategóriában megfigyelhető. Ágazatonként vizsgálva a kapacitáskihasználtság a legnagyobb mértékben a szálláshely-szolgáltatók és vendéglátók esetében esett vissza (az eredeti kihasználtság átlagosan 25 százaléka), de jelentős a visszaesés az egyéb személyi szolgáltatásokat nyújtók (a korábbi kapacitáskihasználtság 33 százalékan működnek) valamint az oktatást, egészségügyi és szociális ellátást nyújtó cégek esetében (eredeti kihasználtság 34 százaléka).

A jelenlegi kapacitáskihasználtság mellett a válaszadó cégek többségénél (30 százalék) a pénzügyi tartalékok pótlólagos források nélkül átlagosan 4 hétig teszik lehetővé a pénzügyi kötelezettségek teljesítését a jelenlegi helyzetben. A válaszadók 29 százaléka 1-2 hétig marad fizetőképessé, 11 százaléka 6 hétig, 14 százaléka 2 hónapig, további 15 százalékuk pedig 3 hónapig vagy ennél hosszabb ideig.

A kisebb cégek saját várakozásaik alapján rövidebb ideig maradnak fizetőképeseek. Az egyéni vállalkozók többsége (36 százalékuk) arra számít, hogy 1-2 hétig tartanak ki a pénzügyi tartalékaik, a mikrovállalkozások és a kisvállalkozások többsége (27 illetve 31 százalék) valamint a közép- és nagyvállalatok többsége (együttesen 29 százalékuk) arra, hogy legalább 4 hétig tudják pótlólagos forrás nélkül teljesíteni a fizetési kötelezettségeiket.

Az egyes ágazatok közül a kereskedelemhez (69 százalék), a szálláshely-szolgáltatás és vendéglátáshoz (66 százalék), a szállítás és raktározáshoz (63 százalék) valamint az egyéb szolgáltatásokhoz (61 százalék) tartozó válaszadó cégek számoltak be a legnagyobb arányban arról, hogy pénzügyi tartalékaik 4 hétig vagy ennél rövidebb ideig lesznek elegendőek.

A válaszadó cégek nagy többsége, 72 százaléka, a jelenlegi helyzetben a kereslet csökkenését érzékeli a működése szempontjából fontos akadályozó tényezőnek. Ez leginkább a szálláshely-szolgáltatást és vendéglátást nyújtó cégekre, a kereskedelem és javítás valamint az egyéb szolgáltatás ágazathoz tartozó cégekre jellemző. A járvánnyal kapcsolatos rendelkezések miatt a cégek 35 százaléka jelezte, hogy teljes leállásra kényszerül. A teljes leállást jelzők aránya az oktatást egészségügyi és szociális ellátást szolgáltató, az egyéb személyi szolgáltató és a szálláshely-vendéglátáshoz tartozó cégekre jellemző. A válaszadók 21 százalékának tevékenységét a rendezvények betiltása és a rövidített nyitvatartási idő érinti hátrányosan. Ezt a szálláshely-vendéglátáshoz, valamint a kereskedelemhez és egyéb szolgáltatáshoz tartozó cégek jelezték a legnagyobb arányban. További 19 százalékuk jelezte, hogy a hazai vállalkozás, amelynek beszállítanak, csökkentette a rendelésállományát. A kereslet ilyen típusú csökkenése leginkább az iparra és a szállítással, raktározással foglalkozó cégekre jellemző. 10 százalék számára jelent problémát, hogy importhelyettesítésre szorul. Ez a probléma leginkább a kereskedelmi és az építőipari cégeket érinti. A válaszadó cégek kevesebb, mint 10 százaléka számol be munkaerőhiányról (6 százalék), az ágazatában árcsökkenésről (6 százalék). 2 százalék jelezte azt, hogy a járvány nem érinti hátrányosan a tevékenységét.

1. ábra: A koronavírus járvány milyen okból érinti hátrányosan a cége tevékenységét, N=2982, százalék

Forrás: MKIK

Megjegyzés: A válaszadók több válaszlehetőséget is megjelölhettek.

A válaszadó cégek **33 százaléka a jelenlegi helyzetben úgy gondolja, hogy a vállalati tartalékokat élné fel, ha egy esetleges karantén esetén egy hónapig nem lenne bevétele a cégnek. 31 százalékuk érzi úgy, hogy ebben az esetben nem lenne semmilyen lehetősége a fennmaradáshoz.** A cégek 14 százaléka fizetési haladék kérésével, 6 százalékuk tagi kölcsönök nyújtásával, 6 százalék hitelfelvétellel, 4 százalékuk pedig a szállítói tartozások átütemezésével próbálna megoldani egy ilyen helyzetet. A válaszadó cégek további 6 százaléka egyéb megoldásokat keresne.

Válságkezelés

A cégek több, mint 70 százaléka továbbra is azt jelezte, hogy nem rendelkezik tervvel vagy vészforgatókönyvvvel a jelenlegihez hasonló válsághelyzetekre, 43 százalékuk azonban jelenleg dolgozik ilyen terven. A válaszadók 12 százaléka még nem léptette érvénybe a válságtervét, 15 százalékuk azonban már igen. A tervvel nem rendelkezők aránya az egyéni vállalkozók és a mikrovállalkozások között a legmagasabb.

A válaszadók között a nem egyéni vállalkozások többsége (80 százaléka) egyelőre nem bocsátott el alkalmazottat a járvány hatására, az elbocsátott alkalmazottak átlaga ezen cégek körében 1,6 fő. A mikrovállalkozások esetében az elbocsátottak számának átlaga 0,4 fő, a kisvállalkozásoknál 1,6 fő, az 50 fő feletti közép és nagyvállalkozások esetében pedig átlagosan 25 fő.

Az elbocsátások átlaga jelenleg a válaszadó cégek közül az egyéb gazdasági és személyi szolgáltatást nyújtó cégeknél a legmagasabb, 5,1 fő, a mezőgazdaság esetében pedig a legalacsonyabb (átlagosan 0,2 fő a 19 válaszadó cégnél).

A teljes munkaidőben dolgozók száma a válaszadó cégeknél átlagosan 3,2 fővel, az egyéni vállalkozókat nem számítva 4,2 fővel csökkent a járvány előtti időszakhoz viszonyítva.

A rész munkaidősök, a távmunkában dolgozók, a táppénzen és a felmondásukat töltők száma átlagosan nem változott jelentős mértékben a válaszadóknál. **A fizetett szabadságon lévők száma átlagosan 2,6, a home officeban dolgozók száma pedig átlagosan 3,7 fővel nőtt a válaszadó (nem egyéni vállalkozó) cégek esetében.**

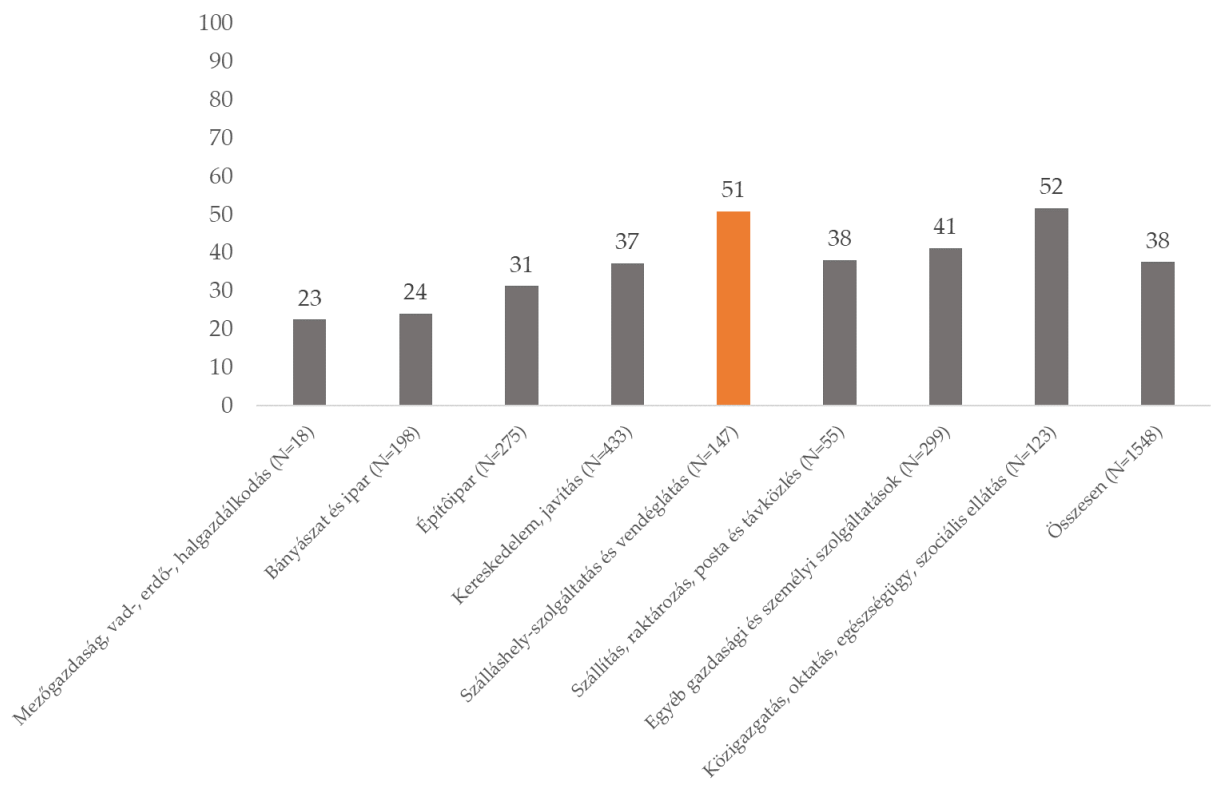
Karanténintézkedések, munkavállalók biztonsága és munkaerő gazdálkodás

A karanténintézkedések munkajogi kezelésével kapcsolatban a cégek tájékozottsága összefügg méretükkel. **A válaszadó egyéni vállalkozások 49, a mikrovállalkozások 50, a kisvállalkozások (10–49 fő) 53 százaléka nyilatkozott csak úgy, hogy ismerik lehetőségeiket. Ezzel szemben a közepes vállalkozások (50–249 fő) 71 százaléka, a válaszadó nagyvállalatok közül pedig mind a 56 cég arról számolt be, hogy ismerik a karanténintézkedések munkajogi kezelésével kapcsolatos lehetőségeiket.**

A megbetegedések és a karanténintézkedések munkajogi kezelése szintén legkevésbé a nagyvállalatok számára okoz problémát (a kérdésre választ adó 250 fő feletti létszámmal rendelkező 20 cég közül mindössze 4 számolt be ilyen problémákról). **A közepes vállalkozások 53 százaléka, a kisvállalkozások 68 százaléka, a mikrovállalkozások 52 százaléka, illetve az egyéni vállalkozók 50 százaléka úgy nyilatkozott, hogy vannak nehézségei a megbetegedések és a karanténintézkedések munkajogi kezelésével kapcsolatban.**

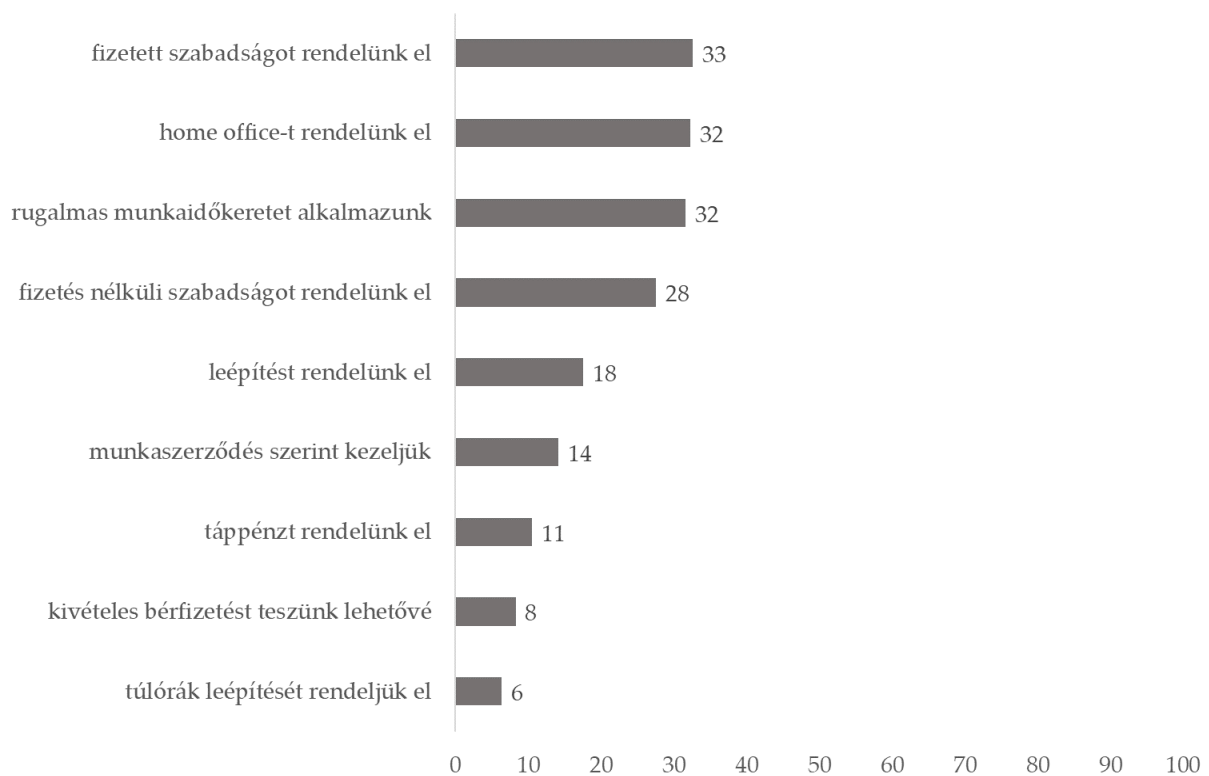
A kérdőív kitöltésének időpontjában összességében átlagosan a válaszadó, nem egyéni vállalkozásként működő cégek dolgozóinak 38 százaléka esik ki a munkából különböző okokból (pl. rendes szabadság, fizetés nélküli szabadság, karantén). A leginkább érintett ágazat a szálláshely-szolgáltatás és vendéglátás (az ide sorolható cégek dolgozóinak átlagosan 51 százaléka kieső), de szintén kiemelkedő mértékben érintett a munkavállalók kiesésében a közigazgatás, oktatás, egészségügy, szociális ellátás (az ide sorolható cégek dolgozóinak átlagosan 52 százaléka nem dolgozik jelenleg) területén működő, válaszadó vállalkozások. Jelenleg legkevésbé az ipari és a mezőgazdasági cégek érintettek, ezen vállalatok dolgozóinak átlagosan egyelőre 23–24 százaléka kieső.

2. ábra: A kieső dolgozók átlagos aránya a válaszadó vállalatok körében ágazatonként, százalék, N=1548

A nem egyéni vállalkozó, válaszadó cégek körében a megbetegedésekkel és karanténintézkedésekkel kapcsolatos, foglalkoztatással összefüggő intézkedések közül a leggyakoribbak a fizetett szabadság (33 százalék), a home office (32 százalék) és a rugalmas munkaidőkeret (32 százalék) alkalmazása. A válaszadó, nem egyéni vállalkozó cégek 28 százaléka ugyanakkor a fizetés nélküli szabadságot is alkalmazza a helyzet kezelésére.

3. ábra A megbetegedésekkel és a karanténintézkedésekkel kapcsolatos, foglalkoztatással összefüggő intézkedések aránya a nem egyéni vállalkozó, válaszadó cégek körében, százalék, N=1715

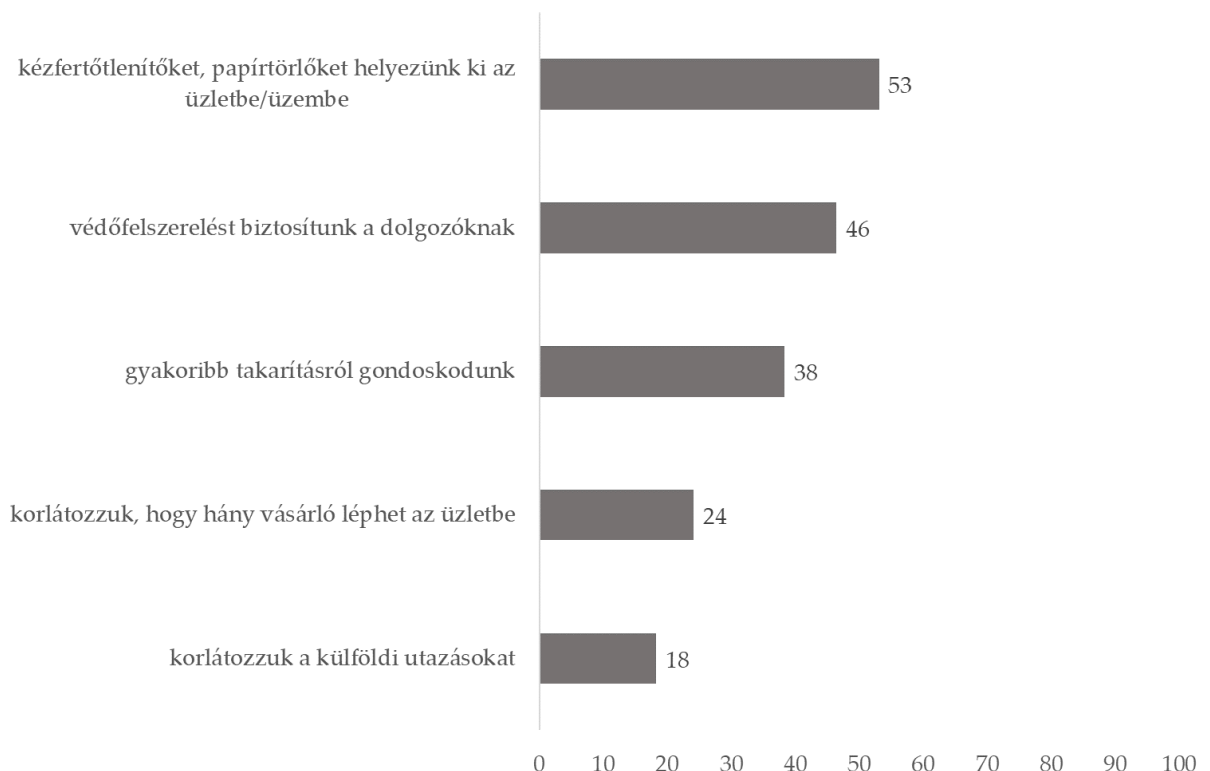
A nem egyéni vállalkozó válaszadók körében a konkrét elbocsátási tervek összefüggést mutatnak mind a vállalatmérettel, mind az ágazatai megoszlással. A vállalatméret növekedésével látható, hogy a cégek egyre nagyobb mértékben készülnek elbocsátásokra. A mikrovállalkozások esetén az elbocsátást tervező vállalkozások aránya 52 százalék, a kisvállalkozások körében ez az arány 74 százalék, a közepes és nagyvállalatok körében pedig 71 százalék. Ágazat szerint az elbocsátásokban várhatóan leginkább érintett terület a szálláshely-szolgáltatás és vendéglátás (az ide sorolható cégek, válaszadó 71 százaléka tervez elbocsátást), míg legkevésbé a mezőgazdaság (az ide tartozó, válaszadó cégek 37 százaléka tervez elbocsátást).

Az otthoni munkavégzés a válaszadó, nem egyéni vállalkozó cégek 57 százaléka számára egyáltalán nem megoldható. 25 százalékuk számára kismértékben megoldható a távmunka, ugyanakkor mindössze 18 százalékuk nyilatkozott úgy, hogy legalább többségében megoldható ez a munkaszervezési forma.

A home office döntő akadálya a válaszadók szerint, hogy vállalatuk olyan tevékenységet végez, ami nem végezhető otthonról (a válaszadó, nem egyéni vállalkozók 86 százaléka így látja helyzetét). Ehhez képest az egyéb akadályozó tényezők lényegtelenek. Mindössze a válaszadó, nem egyéni vállalkozó cégek 7 százaléka említett az otthoni munkavégzéssel kapcsolatos szervezési nehézségeket, 5 százalék számára jelent akadályt a dolgozók otthoni IT infrastruktúrája és mindössze 2 százalék látja úgy, hogy a munkáltatói IT infrastruktúra nem teszi lehetővé a home office munkaszervezést.

A dolgozók betegséggel szembeni megvédése érdekében a válaszadó cégek 45 százaléka helyezett ki kézfertőtlenítőket/papírtörölköket üzemébe/üzletébe. A cégek 39 százaléka biztosít védőfelszerelést dolgozóinak, gyakoribb takarításról 38 százalék gondoskodik. A vállalkozások 20 százaléka korlátozza, hogy azonos időpontban hányan tartózkodhatnak az üzlethelyiségben (ez az intézkedés a kereskedelmi cégek körében lényegesen magasabb arányban, 41 százalékra jellemző). A válaszadó cégek 13 százaléka nyilatkozott úgy, hogy a munkatársak védelme érdekében korlátozza a külföldi utazásokat, az alacsony arány háttérben azonban az is állhat, hogy a válaszadók jelentős része esetében feltehetően nem is aktuális a külföldi utazások kérdése (a kérdőívet kitöltő cégek 85 százaléka 10 főnél kevesebb munkavállalóval rendelkezik).

4. ábra: A dolgozók betegséggel szembeni védelme érdekében tett lépések aránya a válaszadó cégek körében, százalék, N=2568

A válaszadó cégek hetente átlagosan 21900 Ft-t fordítanak higiéniai óvintézkedésekre (pl. törölkendő, takarítás, fertőtlenítőszer, védőruha beszerzése). Ugyanakkor a kérdőívet kitöltő cégek 50 százaléka számára legfeljebb 7000 Ft heti kiadást jelentenek egyelőre ezek az intézkedések.